

ACC. NR M. 13819:1-5.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Nils Jönsson, Önnestad*
Härad: *V. Göinge* Berättare: *" " "*
Socken: *Stoby* Berättarens yrke: *kamrer; ämnesläsare*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1878* i *Stoby*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skåttecknings s. 1-5.

LUF 104.

ACC. N:R M. 13819:1.

31/1 -52
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Frågelista L U F 104. Slaktteknik.

Uppgifterna avse Kärlingeberga by med omnejd 1880: och börjeh
av 1890:talet.

fr Blodavtappningsmedlet stick eller snitt utan föregående bedövning
svin , får och kalvar. Någon annan metod hade ej i mannaminne förekommit.

Svinen slaktades medelst bröststick, får och kalvar vanligen med
halssnitt. Såvitt jag kan minnas , var det endast svinblodet, som
togs tillvara för beredning av blodkorv och palt. Blodet av andra
djur användes till svinmat. En allmän åsikt var, att svinen ej skul-
le bedövas före slakten, emedan blodet då skulle bliva mindre mat-
dugligt.

Förberedelserna till slakten gjordes dagen förut. Knivarna slipades,
slaktbocken togs fram, likaså skällträget. Sammalet rågmjöl lades
i en spann för blodets uppsamlande. Grisen erhöll ingen mat på
kvällen. Därigenom skulle rensningen av "fjälstren" (tarmarna) un-
derlättas. (inälverna kallades med ett gemensamt namn för räntan)
Slaktkniven var en ungefär 40 cm lång spetsig stålkniv. Medhjäl-
parna voro förutom slaktaren två karlar. Grisen släpades ut och

*Sup 104
1.*

ACC. NR M. 13819:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

lades upp på slakbocken. Sedan bröststicket gjorts , uppsamlades blodet i spannen med rågmjöl. En kvinna, som "tålde att se blod", vispade detta tillsammans med rågmjölet till en jämn smet, så att det ej levrades. Under tiden hade skållvattnet gjorts i ordning och hälldes i det vid sidan om slaktbocken stående tråget - vanligen det stora baktråget. Borst och hår lossnade och rycktes bort i det heta badet och togs tillvara. Svinhåren tvinnades tillsammans med grovt ullgarn och användes till stickning av grova strumpor, lämpliga att ha utanpå vanliga strumpor i träskostövlarna under vinterarbete. (Benämningen "Jedasocka" stammar från den tid, då getter allmänt förekom, och getraggen användes tvinnad med ullgarn till strumpor.) Den grova svinborsten buntades och såldes till borstbindare. Efter skållningen lades svinkroppen åter på slaktbocken och rakades. Huvudet och "grisatassana" skars bort, varefter bakbenens hålsenor skars fram, ett "slajteträ" trädde in och kroppen händes upp på en i väggen inslagen grov järnnagel. "Istran" togs in och vägdes. Det var alltid spännande att få veta vikten. "Räntan" togs in,

ACC. N:R M. 13819:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sedan en knut slagits på "morlösan" (matstrupen) och ändtarmen förbundits med ett grovt "segelgarn".

Vid den ena gården i min hemby tjänstgjorde husbonden själv som slaktare. Eljest fanns någon husman eller torpare, som var kunnig i yrket och vandrade omkring från det ena stället till det andra för denna bisysslas utövande. Under slakttiden kunde han ha sin almanack fulltecknad för flere veckor. Egna knivar medförde han. Några andra dugde inte. Betalningen var i regel en krona, varjämte han skulle ha kost på stället och dessutom "smaugebida" - blodkorv, som skulle vara färdig till dagens kvällsvard, samt en särskild slaktbit kallad "lönnorna". (Var denna fläskbit skars ut kan jag inte påminna mig.) Beträffande styckning, korvberedning, saltning m.m. har jag tidigare lämnat meddelande, när det gällde traktens allmogekost. När styckning skedde vid en led, brukade min fader alltid knacka benändarna mot varandra. Han kunde ej förklara detta på annat sätt, än att så brukades vid hans hem i Farstorp. Intendent Keyland vid Nordiska Museet meddelade mig, att samma bruk förekommit i Värmlands Finnskogar med förklarings-

3.

ACC. N:R M. 13819:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gen, "att benen ta farväl av varandra här på jorden, för att åter träffas i himmelen".

Albert Engströms berättelse om "Rumpedraget" är inte någon för en trakt i Småland lokal sed. Samma skämt förekom i min hemby. Jag var själv en gång utsatt för detta, men hamnade på ett hyggligt ställe, där jag fick saft och kakor och upplysning om att mennarna skojat med mig. Vårre gick det för granngårdens vaktpojke, som sändes till en gård i grannbyn i samma ärende, där han fick en stor "knuda" (vedkubbe), som han med mycken möda släpade tillbaka, för att svettig och uttröttad mötas med hån och skratt.

Vid slakt av får och kalvar brukade min fader bedöva dem med ett slag bakom öronen och avliva dem med halssnitt. Kalven erhöll några timmar före slakten ett mål söt mjölk, för att löpe skulle kunna beredas. När någon gång granngården slakt av nötkreatur förekom, brukade dessa bedövas med ett slag i pannan av en grov vedyxa, detta för underlätta handterandet av djuret under slakten.

ACC. N:R M. 13819:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hästslakten var i regel överlåten ~~var i regel överlåten~~ åt "nattmannen" eller "rackaren". Motviljan mot förtärande av hästkött höll sig segt kvar i bygden.

Vid lantmannaskolan i Önnestad inköptes i början av 90:talet för några kronor ^{en}/krake, som dödades och dissekerades vid undervisningen i anatomi. Köttet användes ej, utan grävdes ner. Sedan ögonen förbundits på djuret, bedövades det av en "hästslaktare" genom ett slag i pannan med en tung yxa, på baksidan försedd med pik.

5.